

קי. אמר מר זוטרא, האי מאן דמכסי שרגא דמשחא ומגלי דנפטא, קעבר משום כל תשחית. הגולמיות היא לעולם מסתפקת בכל ידיעה ושימוש בהכללות, אינה הפצה להיות מעמקת וחודרת בכל דבר וענין בפרטיותו, ע"כ תכשל ותפול. כמה מרהבת עז היא אזהרת כל תשחית, החודרת לכל ארצות החיים, המחייבת אותנו להיות קשובים להחכמה החסכונית, ולרדת לדעותיה בכל חכמת החיים המעשיים. ושמא יאמר האדם: בסקירה אחת בחיים אדע את הכל, ויתעצל מהודע מכל פרט את עניניו הבודדים, הנה לנו מופת כי יכשל בדרכיו וחסר יבואגו¹, והפעולה אשר לפרט אחד תטיב, תריע להשוני, עד אשר יחקר דבר כל אחד בפני עצמו ע"פ תכונתו המיוחדת, למען דעת לקחת את ברכת שמים מכל יצורי עולמים במילוא שלם, ולא לפול בפח ההכללה הבאה מתוך עצלות המעשה והעיון, כי האי מאן דמכסי שרגא דמשחא ומגלי דנפטא קעבר משום כל תשחית. ולהורות ניתן, בכל דרכי החיים החמריים והרוחניים, שאין להקיט על צד הפעולה החיצונית, כ"א על התוכן הפנימי המתיחד בכל דבר כפי ענינו, "ועת ומשפט ידע לב חכם"².

(עין אור שבת פ"ד א')

קי. ת"ד, גותנים בול של מלח לתוך הנר בשביל שהאיר ותדליק, וגותנים טיט וחרסית תחת הנר בשביל שתמתין ותדליק. לפעמים מקשרת הפתיות, שהיא לעולם מחוברת עם הרשעה, רעיונות של תהוו בדברים שהם מבהילים את דעתה הקלה, מצד ההשתוממות המרעישה אותה בחסרון ידיעתה בחוקי הטבע, הקבועים ועומדים בחכמתו וגבורתו של ארון כל המעשים ב"ה, שהיה לכאורה ראוי לסגור את הדלת בפני פעולות כאלה, המשובבות את הדעות הקלושות. אבל לא כך היא מדת חכמים. את הטוב לא נעשוק בשביל המעוותים את הדעה ואינם מבינים את תכונת ענינו. בעת חרוה, בעת שהפיתור נאות כדי להרבות השמחה, ישתומם האדם הבער אם יגדל האור ע"י תחבולה קלה שאינו יודע את אופן מסיבתה; המון רעיונות זרים יוכלו להיות מתמלאים במוחו הקטן, ובעת אשר החסכון הורש את תפקידו, וע"י איזה מפעל קל יומעט האור, והנוטה לעצלות הדעה יוכל גם מזה להיות מתמלא מחשבות מטושטשות העושות פרי כחש, לא בשביל זה יאסרו אלה הפעולות הטובות מצד עצמן. ומהן ללמד יצאו על כל הדברים המתחדשים במעשי יום יום, להועיל לבני אדם בדרכי חייהם ע"פ מעמקי סתרי הטבע וחקיו, אשר אם יבהלו על ידם עורי לב, לא יהוש החכם מלהשתמש בהם, ולאושר החיים החמריים וביותר הרוחניים יצמידם, להגדיל תושיה בעו וגבורת ימין ד' רוממה¹, אשר בחכמה יסר ארץ², ומחכמתו נתן לבני אדם לשכלל את עולמו לטוב להם.